

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885. Andra Kammaren. N:o 38.

Onsdagen den 15 April.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes öfverläggningen angående § 1 i det af Lag-Utskottet i dess Utlåtande N:o 23 framställda förslag till ny värnpligtslag.

*Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.*

(Forts.)

Ordet lemnades enligt förut gjord anteckning till

Herr Wilh. Carlson, som anförde: Då jag på förmiddagen anmälde mig för att erhålla ordet, var det under förhoppning att denna fråga skulle afgöras före middagen, och jag hade då tänkt inskränka mig till att yrka bifall till den af Herr Smedberg afgifna reservationen. Men då frågan icke afgjordes så hastigt, ber jag att i korthet få redogöra för de grunder, hvarpå jag stöder detta mitt yrkande.

Vid betraktande af denna sammansatta grundskatte- och värnpligtsfråga har jag gjort mig tvenne frågor. Den första är den: är det väl meningen att *endast de*, som få grundskatterna delvis afskrifna, skola åtaga sig ökad värnpligt, så att för den skull kan talas om gifva ersättning och få valuta? Om så vore, skulle jag utan tvifvel obetingadt rösta för bifall till det föreliggande förslaget. Men då det i första § af detta lagförslag heter, att värnpliktig är *hvarje* svensk man från sitt tjuguförsta till sitt fyrationde år, så synes ju strax, att icke blott de, som erhålla partiel afskrifning af grundskatterna, skola få ökad värnpligt, utan att detta kommer att drabba hela landets befolkning från 21 till 40 års ålder. Då framställer sig för mig den andra frågan, hvad kan denna tillökning i värnpligt komma att kosta statskassan? Det hade, åtminstone för mig, varit önskligt, om ett svar på denna fråga varit synligt, vare sig i Lag-Utskottets betänkande eller annorstädes. Men då så icke skett, måste man för frågans besvarande sjelf göra sina uträkningar. Jag har i detta afseende begagnat mig af statsrevisorernas berättelse för 1877, hvori jag funnit, att totalkostnaden för hvarje beväring per dag, inberäknadt beklädnad, marschpenningar o. s. v., uppgår till 3 kronor 57 öre. Med denna summa till utgångspunkt, kommer jag till en kostnad af nära 2 millioner. Jag skall be att få angifva,

Angående förslag till ny värnpligtslag.
(Forts.)

på hvad sätt jag kommit till denna summa. I statsrådsprotokollet, som bifogats den Kongl. propositionen, uppgifves att år 1884 funnos 69,735 beväringsskyldige. Om härifrån afräknas 50 à 60 procent för dem, som blifva befriade från beväringsofningarna eller hålla sig undan, få vi i rundt tal 30,000 man. Om man nu multiplicerar denna siffra med 18, får man ett dagantal af 540,000 dagar. Skulle man nu taga den uppgifna kostnaden, 3,57 per dag, och multiplicera den med sistnämnda tal, får man ett belopp af 1,927,800 eller nära 2 millioner kronor. Då framstår frågan i en annan skepnad. Om man tager i betraktande, att här framstälts förslag om afskrifning af 3 millioner i grundskatter, hvilket sålunda blifver en minskning i statskassan, och dertill lägger 2 millioner för ökad värnpligt, så får man en sammanlagd summa af 5 millioner. Denna summa kan ju för tillfället icke synas så häpnadsväckande, då rikets finanser hafva ett temligen stort öfverskott. Men det blir dock en årlig minskning på 5 millioner, och det kan komma år, då denna summa icke har så litet att betyda. Att döma af senare dagarnes tilldragelser här på platsen, synes som om vår handel, hvilken under de sista åren icke varit synnerligen blomstrande, skulle blifva ännu mera tillbakagående, än den på länge varit. Men i mån som handeln minskas, minskas också tullinkomsterna, och på samma gång minskas också fraktinkomsterna af jernvägarne. Jag tror, att Riksdagens representanter böra taga hänsyn till denna sida af saken och ur ekonomisk synpunkt öfverväga, om vi på en gång böra taga ett så stort steg som att minska statsverkets inkomster med 5 millioner om året.

Det är således af rent sparsamhetsskäl, som jag ber att få yrka bifall till Herr Smedbergs reservation, hvarigenom man vunne det mesta, för att icke säga allt, som rör de reglementariska föreskrifterna. Ty det vore icke litet vunnet, om vi kunde få en ordnad landstorm, och detta tror jag vi kunde få genom antagande af Herr Smedbergs reservation, till hvilken jag, som sagdt, yrkar bifall.

Vidare yttrade:

Herr Waldenström: Gent emot ett par talare, som nu sist kritiserat mitt förra yttrande, ber jag att få anmärka, att jag endast talade om de på jorden hvilande grundskatterna, och att jag således icke skäligen kan tadlas för sådant, som jag aldrig talat om.

Hvad ändtligen angår Herr Magnus Jonssons påstående, att det hemman, som han innehar, varit i familjen i århundraden, så tror jag, att jag i mitt förra anförande med allt önskvärdt eftertryck framhållit, att hvar och en, som kan bevisa, att han lider orätt, bör få rätt.

Herr Lindgren: Vid 1883 års riksdag röstade jag emot det då framlagda förslaget till ny arméorganisation hufvudsakligen därför, att jag ej kunde frigöra mig från farhågor för vådan och olämpligheten af att utbyta den indelta armén mot en stam, anskaffad enligt de grunder samma förslag innehöll; men nu är förhållandet annorlunda, ty det föreliggande lagförslaget rubbar ej grunderna i

vår nuvarande stamorganisation, och i följd häraf hafva mina nämnda betänkligheter nu fått gifva vika.

Ingen lär väl kunna jäfva rättigheten af hvad som förekommer i den Kongl. propositionen, hvarken derom att Riksdagen flerfaldiga gånger erkänt behöfvet af en förstärkning utaf landets försvarskrafter för att, om så skulle behöfvas, kunna värna dess sjelfständighet, eller att det nu gifves ett tillfälle att visa, det man ej endast vill diskutera försvarsfrågan utan verkligen önskar vidtagande af åtgärder, som bidraga till frågans lösning. När nu detta, utan afseende på den ena eller andra stamorganisationen, kan ske genom någon utsträckning af den nuvarande beväringinstitutionen samt fullständigare ordnande och tillsyn vid beväringsskyldighetens utgörande, så är det väl ej skäl uti att se endast vådor och olägenheter hos det föreliggande förslaget. För min del vill jag därför antaga den föreslagna utsträckningen af beväringstiden och beväringens öfning, hvilken senare jag tror väl behöfvas, om någon verklig nytta skall kunna påräknas af beväringen; och hvad beträffar de föreslagna ordningsstadgandena och kontrollen öfver de beväringsskyldige, så har jag varit med vid mer än tillräckligt många beväringsmönstringar och tillfällen, då beväringen skolat inställa sig för undergående af vapenöfning, för att ej inse nödvändigheten af dessa stadganden. Att nu hvarje hopp om framgång åt förevarande värnpligtslag åtföljes af visshet om uppoffringar är en sak, som jag visst icke förbisett, men uppoffringar både till person och egendom äro vi väl skyldige att underkasta oss litet hvar för det ändamål, hvarom här är fråga, nemligen fosterlandets försvar.

Då nu värnpligtslagens antagande denna gången såsom tillförenc, och det kan väl ej gå på annat sätt, blifvit satt i sammanhang med antagandet af de Kongl. propositionerna om nedsättning i grundskatterna och roteringsbesväret, så kan jag ej undertrycka, att den föreslagna lindringen synes mig vara hög nog, helst den genom ifrågavarande lag ökade tungan så väl i afseende på mängden af de personer, den berör, som i andra hänseenden kommer att drabba väl så hårdt icke jordegare som egare af jord och deras söner; men som jag anser, att man i frågor, sådana som den förevarande, ej allt för strängt får hålla på rätt utan mera på billighet, samt att der vid lag det ena intresset måste gå det andra till mötes, derest det åsyftade resultatet någonsin skall kunna uppnås, så vill jag äfven i afseende på berörde lindringar acceptera hvad som föreslagits och yrkar jag för den skull bifall till Utskottets förslag.

Herr Folke Andersson: Jag ber endast att få yttra ett par ord för att tillkännagifva min ståndpunkt i frågan. Som herrarne finna af betänkandet, har jag reserverat mig mot Utskottets förslag, och jag kommer nu att rösta för det förslag, som af Herr Danielson blifvit framställt vid den nu föredragna paragrafen.

Herr Gustafsson: Jag brukar ogerna begära ordet två gånger i samma fråga, men finner mig nu dertill nödsakad med anledning af några yttranden, som rättats mot de med mig liktänkande. En

*Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)*

Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)

ärad talare på venersborgsbänken sökte försvaga vår ståndpunkt genom det påståendet, att de, som åberopade sig på uttalanden från folkmöten, de byggde på lösan sand. Jag hade icke väntat att få höra något sådant från den talaren, som sjelf vid mer än ett tillfälle åberopat sig just på dessa samma folkmöten, åtminstone då deras uttalanden gått i den riktning han önskat. Men må hända förhåller det sig med vissa landshöfdingar på samma sätt som med kronofogdarne i den bekanta pjesen, att de tycka, att »när jag dricker är det rätt».

En talare på kristianstadsbänken framhöll, att de fördelar som nu bjödos rust- och rotehållarne vore synnerligen stora, men de uppoffringar man begärde deremot mycket små. De stora fördelarne skulle väl då bestå i den erbjudna afskrifningen af 30 procent af grundskatter och indelningsverk. För min del är jag dock öfvertygad, att våra hederlige dannemän icke skola låta sig frestas af slika anbud. Mig synas dessa 30 procent erinra om Judas' 30 silfverpenningar.

En talare från Lund gaf mig till en början rätt i mitt påstående, att flertalet af svenska folket vore emot hvarje utsträckning af värnpligten, men sedermera förklarade han, att folkmötesopinionen vore en förfalskad opinion. Mig veterligt har det varit i landsorten hederlige landtmän med politiskt intresse och i städerna oförvitlige småborgare och arbetare med lefvande intresse för dylika frågor, hvilka på dessa folkmöten uttalat sin mening, och att denna mening är olika mot representantens från Lund berättigar icke honom på något sätt att mot dem utslunga sådana beskyllningar som han gjort. Ordet: »usle agitatorer» tror jag därför han borde taga tillbaka, ty sådana finnas icke i vårt land. Alla som uppträd på dessa möten ha varit män med verkligt politiskt intresse och med öppet sinne för fosterlandets angelägenheter, och jag protesterar mot en sådan skymf som att kalla dem för »usle».

Samme talare yttrade, att det är vår första pligt att söka försvara vår yttre frihet, men jag tror att det finnes en annan pligt, som bör föregå denna och är lika vigtig, och det är att vi bevara den *inre* friheten. Vill man verkligen hafva ett fosterlandsälskande folk, som skall försvara sig mot yttre fiender, då bör man först af allt söka gifva detta folk sådana institutioner, att de lära sig älska sitt fosterland, och då bör åtminstone icke den uppträda såsom tuktomästare, hvilken står i främsta ledet bland dem som klubba ned alla förslag, som i den riktningen göras.

Till sist är det med verklig smärta jag med en replik vänder mig mot den ärade talare på stockholmsbänken, som här i dag uppträdde såsom profet och sade, att om vi icke nu i sista ögonblicket antog hvad som nu bjöds, skulle det blifva för sent, emedan vid nästa valperiod i Riksdagen skulle inkomma en mängd »neutralitetskränare» och »värnpligtsfiender». Jag får säga, att jag icke af den talaren väntat ett dylikt yttrande, ty det är just dessa så kallade neutralitetsskränare och värnpligtsfiender, som satt honom hit i denna Kammar. Jag skulle vilja erinra honom den stund, då han efter valet trädde fram inför desse neutralitetsskränare och värnpligtsfien-

der och tackade dem för att de skyddat honom för den politiska förföljelse han fått röna af de bittra motståndare bland högermännen, på hvilkas sida han dock nu ställer sig i en vitalfråga som denna.

Hvilken åsigt han har i frågan må dock vara hans ensak, men jag anser mig böra inlägga en gensaga emot att han här hånar och varnar för dem som, så att säga, på sina axlar burit honom hit.

Hans bekanta yttrande, att högermännens politiska uppfostran visat sig vara sådan att den måste göras om från grunden, anser jag nu kunna tillämpas på honom själf.

Herr Talman! Jag yrkar fortfarande afslag å Utskottets hemställan.

Herr Thomasson: I anledning af Herr Gustafssons emot mig rigtade uttalande vill jag försäkra honom att, då jag talade om usla agitatorer, jag icke tänkte på honom; har han känt sig träffad af mitt yttrande, så må det vara hans sak.

Herr Sven Andreasson: Den högt ärade vice ordföranden i Lag-Utskottet har yttrat att man icke borde vika för en förfalskad folkopinion. Jag har fäst mig vid detta uttryck, ty jag tror icke att opinionen är förfalskad. Han har äfven sagt, att man borde upprycka folket från detta vämjeliga tillstånd. Men förhållandet är icke sådant med arbetaren i landsorten, som han säger. De hafva så små tillgångar, att de kunna icke uppoffra sin tid på samma sätt som de välbergade medborgarne. Om man ser på huru knappt de hafva om föda och kläder, så skall man finna, att det icke är något berättigadt påstående att de skola uppoffra lika mycket för fosterlandet som andra. Och man vill icke ersätta dem något för dagen, då deras tid tages i anspråk för fosterlandets försvar. Jag har förut en gång, ehuru förgäfvets, föreslagit en betalning af 50 öre om dagen, och det torde icke vara för mycket.

Jag tror icke att opinionen å folkmötena i landet, sådan den visat sig, är, på sätt en talare påstått, ett skrån från afväpningsvännerna. Den opinionen har bitit sig så fast i landet, att hvarken sabelskrammel eller vackra fraser kunna ändra den. Det är icke möjligt nu mera att få igenom 1878 eller 1883 års förslag. Den opinion, som visade sig då i denna Kammare, den var hellre, enligt min öfvertygelse, en förfalskad opinion, och jag vågar påstå att många af dem, som underskrefvo 1878 års motion, själfva nu icke vilja vara med om hvad de då gått in på. Jag tror att de, som velat gå så långt med försvarsbördorna, icke varit så välkomna hem till sina kommittenter, och jag vill se ett bevis härpå deri att de personer, som gått i spetsen derför i denna Kammare, de hafva en stor del fått lemna den, ty deras kommittenter hafva ansett att de icke väl uppfyllt sin plats. Jag skall icke vidare upptaga Kammarens tid, men jag har velat hafva dessa ord sagda.

I öfrigt ber jag få förena mig med Herr Danielson i hans förslag.

Angående
förslag till
ny värn-
pliktslag.
(Forts.)

Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)

Herrar *Lasse Jönsson, Jansson* i Krakerud och *Nils Jönsson* instämde i detta yttrande.

Herr Carl Persson: Jag skall icke förlänga diskussionen, utan endast tillkännagifva att jag med min röst kommer att rösta emot Lag-Utskottets förslag såväl i den nu föredragna första paragrafen, som afser tillökning af fem åldersklasser och landtstorm, som ock å den paragraf, som innehåller 18 dagars utsträckning af beväringens öfningar. Men då genom antagande af de delar af lagförslaget, som innehålla frågorna om mönstring och redovisning af beväringen, bättre reda än hitintills kan hållas på de beväringsskyldige, som vilja undandraga sig nu varande öfningsdagar, så skall jag förena mig med Herr Danielson i hans förslag.

Herr Statsrådet Ryding: Herr Talman: Mine herrar! För lösningen af så väl försvarsfrågan som skattefrågan eller rättare sagt för ledningen af nämnda lösning in på det rigtiga spåret skulle jag beklaga om det beslut, som i denna punkt är i fråga, skulle komma att lyda vare sig på afslag eller på bifall till Herr Danielsons förslag, och jag skulle ändå mera beklaga om ett sådant beslut skulle blifva Riksdagens. Det är icke möjligt, mine herrar, att I icke sjelfve insen, att afgörandet nu — mera än år 1883 — ligger i Andra Kammarens händer, och insen I detta, så är jag fullt och fast öfvertygad derom, att icke sista ordet är sagt i denna fråga med det beslut, hvortill förslag sålunda är framställt. Hela den förda diskussionen har gjort detta intryck på mig, och skulle denna min uppfattning vara riktig, så vill jag bedja att — till ledning vid bestämmande af detta sista ord — få upptaga till granskning några af de yttranden och yrkanden, som blifvit här gjorda samt att på samma gång söka fullständigare motivera Kongl. Maj:ts förslag.

Här hafva fälts två yttranden, som båda gå ut på ungefär det-samma, nemligen att inskränka åldersklassernas antal. Det ena är att »det behöfves icke 12 åldersklasser i beväringen, ty vi hafva icke tillräckligt befäl för att exercera så många klasser på en gång», och det andra är att, såsom det yttrades af den förste talaren, »det behöfves icke mera än 5 åldersklasser för försvaret.» Hvad angår det första af dessa yttranden jemte det deruti inlagda påståendet att vi icke hafva befäl till alla dessa tolf åldersklasser, sammankallade på en gång, så är det alldeles rigtigt, men det har heller aldrig varit meningen i något förslag att på en gång kalla in under fanan 12 åldersklasser. Det fattar hvar och en, som ser de olika benämningarna *första uppbådet* och *andra uppbådet*, som ser att de första 6 åldersklasserna räknas till första uppbådet och de följande 6 till andra; — och hvar och en som läser värnpligtslagen uppmärksamt skall snart finna, att det stadgas olika bestämmelser för de olika uppbådens inkallande, så att det första uppbådet kallas upp först och derefter endast i mån af behof det andra. Men är det sålunda en sanning, att 12 åldersklasser icke kunna användas samlade på en gång, så är det deremot en falsk uppfattning, att det *endast* skulle behöfvas 5 åldersklasser för att mobilisera svenska ar-

armén. För att kunna med en något så när tillräcklig styrka möta en anfallande fiende, på samma gång som alla trängens kolonner hållas fulltaliga och förbindelseliniererna med hemorten, operationsbasen, hållas ordnade, behöfva vi 6 klasser. Jag får icke här ingå i *alla* detaljer i denna fråga, för att såmedelst med siffror visa huru detta mitt påstående håller streck, men jag skall söka specificera några för att förklara detsamma så tydligt som är mig tillåtet. I allmänhet räknar man i land med ordnad rullföreling — der alla befrias som böra befrias — att den manliga delen af 21 årsklassen uppgår till en half procent af befolkningen. Med en befolkning af 4,800,000 personer skulle således efter denna allmänt antagna regel det kunna beräknas finnas 24,000 21-åriga värnpliktige män, men i detta antal ingå då de, som redan tjena i stamtruppen vid armén, de som höra till flottan, de som utbildas till volontärer, befäl m. m. Frånräknas dessa, torde den första beväringssklassen uppgå till omkring 20,000 man. Men det finnes ju en naturlig afgang i följd af dödsfall, sjukdom, emigrering, m. m., hvilket gör att klassernas storlek minskas, hvadan man kan antaga, att de sex klasserna beväring mellan 21 och 26 år innehålla endast omkring 100,000 man i rundt tal. Hvar taga nu dessa 100,000 man vägen vid en mobilisering? På samma gång som fältarmén utrustas, på samma gång upprättar hvarje regemente eller corps i de land, der krigsväsendet är ordnad efter rationella grunder, depötter, och styrkan i hvarje af dessa beräknas vanligtvis till en tredjedel af regementets styrka. Detta är icke mycket, mine herrar, ty vi finna bataljer under 1870—1871 års krig, der förlusten för ett regemente under en enda bataljdag uppgick till en tredjedel af manskapstyrkan och hälften af officerarne. Räknar jag hvad våra regementen behöfva i sina depötter, så skola dertill åtgå inalles omkring 30,000 man i rundt tal. Hvarje depöt består då af 1,000 till 1,500 man, beroende på beväringens styrka. Vidare måste ordnas étaplinier, d. v. s. förbindelser mellan armén och de ställen derifrån förnödenheterna tagas, eller dit sjuke och fångar föras. Dessutom åtgår en del manskap till dessa kolonner, hvarom jag, såsom herrarne torde erinra sig, talade när frågan angående trängen här behandlades. Detta allt gör, att för en armé om 90,000 å 100,000 man erfordras en icke stridande styrka samt depötmanuskap, som uppgå till 44,000 man, hvilka måste tagas ur beväringen. Det återstår då endast omkring 56,000 man beväring. Ligger man så till dessa 56,000 man vår stående armés styrka, uti hvilken, efter det sjuke och ålderstigne jenite det manskap, som lemnas kvar i depötterna för instruktion, frändragits, endast finnas kvar omkring 30,000 man, så erhålles således af stam och beväring omkring 86,000 man för fältarmén. Men dermed är icke angifven den styrka, hvarmed vi kunna möta en fiende. Man måste naturligtvis lemna garnison till fästningarna; man måste besätta vissa viktigare ställen, hvilka jag nu icke anser mig böra nämna, men slutresultatet af allt blir, att vi sedan för att möta en landstigande fiende endast hafva kvar omkring 50,000 å 60,000 man. Med fäst afseende å vår armés bristande öfning, behöfver jag väl icke säga Eder, mine herrar, att vi icke ens behöfva förutsätta en till numerären starkare landstigen

*Angående
förslag till
ny värn-
pliktslag.
(Forts.)*

Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)

fiende, för att vi icke skola utsätta oss för ett nederlag. Vilja vi försvara oss, böra vi hafva äfven detta i ögonsigte och draga konsekvensen af vår härorganisation och af våra bristfälliga anordningar. Om vi verkligen vilja försvara landet, böra vi icke tappa modet efter första nederlaget. *Då* är det depôtorna, som skola anlitas för att fylla luckorna i arméns leder, och depôtorna åter skola fyllas från andra uppbådet. *Då* komma dessutom de så kallade »nyuppsättningarna» som förekomma under de flesta krig och i alla länder, som vilja försvara sig någorlunda envist, i fråga.

Kongl. Maj:t har i sin proposition — i det der intagna diktamen till statsrådsprotokollet — anført vissa länder och omnämnt vissa krig för att visa, att sex klasser icke alltid kunna fylla behovet, om man vill föra kriget med kraft. Jag skall med några uppgifter komplettera detta anförande. 1848—1850 års krig i Danmark, hvilket fördes mot det upproriska Sleswig-Holstein, som tidtals understöddes af tyska trupper, utbröt i Mars 1848. *Då* voro fem årsklasser uppkallade, men redan i slutet af April — eller andra månaden efter krigsutbrottet — inkallades sjetta, sjunde och åttonde årsklasserna, och i December månad måste man inkalla manskapet hörande till nionde, tionde och elite årsklasserna vid infanteriet, samt till artilleri- och ingenjörtrupperna till och med tolfte och trettonde årsklasserna. Detta inträffade redan under första året. Andra året tillgreps den utvägen att inkalla yngre manskap, och under kriget voro inalles sålunda inkallade sjutton årsklasser. Under 1864 års danska krig, som varade endast i sex månader — kriget började i Februari månad — inkallade man, varnad af erfarenheten från föregående krig, genast, *då* det började se hotande ut, i Januari månad icke mindre än åtta årsklasser på en gång till armén och depôtorna, men redan innan Januari månads slut — kriget började såsom redan nämnt i Februari — inkallades ytterligare manskapet af nionde, tionde och elfte årsklasserna och i Mars månad den årsklass, som skolat inkallas under loppet af detta år. Sedermera inkallades följande årets klass, 1865 års klass, och hade sålunda under detta sex månaders krig uppbådats 13 årsklasser. Under 1870—1871 års krig i Frankrike, som pågick under en tid af 7 månader, voro icke mindre än 21 årsklasser af franska nationen uppkallade.

Under sådana omständigheter vill jag fråga Eder, mine herrar, om icke det är klokast att redan under freden lagstadga i beväring-lagen ett så pass stort antal klasser, som här är ifrågasatt, införa dem i rullorna och sedan hafva så reda på individerna, att de vid krigets utbrott lätt kunna inkallas; under fredliga förhållanden kunna sådana åtgärder försiggå med lugn och ordning. Jag frågar om icke denna väg är bättre att gå än att nu i beväring-lagen upptaga blott fem eller sex årsklasser för att sedan, *då* kriget kommer, genast besluta om uttagandet af flere klasser. Jag tror nemligen, att af ett sådant hastigt beslut skall följderna blifva ett hastigt och oordentligt inkallande, och äfvenledes uppskrämmas nationen mera genom ett undantagslagstadgande, än om detta skett redan under freden.

Men det är icke endast ur den nu anförda synpunkten, som behovet af flera årsklasser bör bedömas; det finnes en annan syn-

punkt, som är antydd i den Kongl. propositionen, och det är i afseende på behöfvet af reserver. Så länge en härorganisation är grundad på stamsystemet, säger det sig sjelft, att man icke kan hålla så mycket folk i tjenst under fredstid, att denna styrka skall kunna, då kriget kommer, lemna ett tillräckligt antal fälttrupper samt dertill nödiga reserver. Men ett större antal åldersklasser i beväringen kommer oss då till hjälp. Låtom oss taga ett exempel från 1883 års förslag med en stamtrupp af endast 25,000 man, så organiserade, som i nämnda förslag föreskrefs. Det visade sig der, efter vederbörlig utredning, att man det oaktadt vid krig kunde hafva uti 21—32 årens åldersklasser en styrka stamsoldater, uppgående till 47,000 man fullt öfvadt folk. I vår nuvarande armé finnas 7,000—8,000 man värfvade trupper. Om vi få en värnpliktslag, hvarigenom beväringens utsträcker till 32 års ålder, så svälla dessa 7- å 8,000 man ut vid mobilisering till omkring 15,000 man, som sålunda finnas att tillgå för kriget. Detta är äfven — hvad särskildt artilleriet angår — nödvändigt, ty artilleriet skall utom sina egna batterier i krig äfven mobilisera alla ammunitionskolonnerna så väl åt infanteriet som artilleriet. Hvad vårt kavalleri angår, så är det äfven nödvändigt för detta, ty våra kavalleriregementen äro redan nu för små; en sqvadron uppgår för närvarande icke till mera än 80--90 man i ledet, under det att intet land finnes, som icke anser, att hvarje sqvadron bör vid krigets början räkna 140—150 hästar. Detta är en följd deraf, att under krigets första skede är det i synnerhet kavalleriet, som måste ansträngas, och under denna ansträngande tjenstgöring samt under de strider som föregå, då arméerna närma sig hvarandra, får man vara beredd på att de dervid tjenstgörande sqvadronerna reduceras till omkring $\frac{2}{3}$, eller hälften af deras ursprungliga styrka. För att man då icke skall behöfva sammanslå 2 å 3 sqvadroner till en, är det nödvändigt att från början hafva dem så stora, som här uppgifvits. Hvad jag nu sagt gäller med afseende på den värfvade delen af vår armé. Visserligen kan man för denna del i afseende på beväringens plikten föreskrifva sådana bestämmelser, som här föreslås i en reservation, men derigenom skulle ju en del af nationen vara värnpliktig endast 5—6 år, under det en annan del, den som en gång tjenat i stammen, skulle åtaga sig denna skyldighet intill uppnådda 30—32 års ålder. Är väl sådant rättvist? Men om också detta föreskrefs och skulle i visst hänseende vara en hjälp, så behöfver dock hären en mängd andra yrkesmän, som icke behöfva att förut hafva tjenstgjort i stammen, men hvilka måste vid krigsutbrott beräknas vara tillgängliga. Till dem höra, bland andra, läkare, telegraftjenstemän, skrifbiträden, behöfliga för intendenturen och kommissariatet, samt handverkare för att laga och underhålla alla de olika effekter, som behöfvas för en i fält stående armé. För att hafva tillgång till dessa yrkesmän är det nödvändigt att hafva ett tillräckligt antal åldersklasser, tillhörande beväringen, på det att yrkesmännen redan på förhand må kunna vara rullförda samt med ledning deraf mobiliseringen ske mera hastigt, derigenom att de sjelfva sålunda alltid veta, hvarest de vid en mobilisering oförtöfvadt skola infinna sig, hvilket alltid måste blifva en fördel.

*Angående
förslag till
ny värn-
pliktslag.
(Forts.)*

Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)

Behovet af en sådan mängd åldersklasser, som här föreslås, har icke vuxit upp endast nu på senare tiden; se vi nemligen efter i de olika förslag, som hos oss framlagts rörande försvarsväsendets ordnande, huru många åldersklasser dessa upptaga, så skola vi finna, att antingen försvaret skolat grunda sig på indelningsverket eller om det skolat grunda sig uteslutande på allmän värnpligt eller på värfvad stam och beväring, åldersklassernas antal i alla förslagen varierat mellan 10 och 12. 1861—1865 arbetade en landtförsvarskomité. Denna komité upptog beväringmanskapets tjänstgöring till 6 år i krigsförstärkningen och till 4 år i arméns krigsreserv. Dessutom skulle hvarje man enligt komiténs förslag tjänstgöra till 50 års ålder i landstormen. 1869 års förslag — eller det s. k. första Abeliniska förslaget — upptog de värnpligtiges tjänstpligt till mellan det 20:de och det 40:de året, deraf sju år i aktiva armén, 3 år i krigsreserven och återstoden i landstormen. 1871 års förslag bestämde tiden för värnpligtens fullgörande likaledes till 20 år, deraf 7 år i linien och 13 år i landstormen, men med det tillägg, att 5 årsklasser af landstorm, de s. k. landstormens första uppbåd, skulle utgöra arméns krigsreserv, för att sålunda ersätta manskapets afgang i beväringen, d. v. s. tjänstgöringen skulle vara densamma, som nu är föreslagen i afseende å beväringens andra uppbåd. 1874 års värnpligtsförslag ansåg värnpligten böra inträda redan vid det 18:de året och räcka till 40 års ålder, samt tjänstgöringen fullgöras med 6 år i linien och 6 år i landtvärnet. 1878, 1880 och 1883 årens förslag upptogo samma bestämmelser, som nu äro föreslagna. Behovet af 10 å 12 årsklasser är således erkänt af fackmän på olika tider, men icke endast af fackmän utan äfven af Andra Kammaren vid 1878 och 1883 årens riksdagar.

En annan anmärkning, som man här hört göras, är den, att det skulle vara en kränkning af gällande kontrakt rörande rust- och rotehålllet att sätta i fråga en ökad värnpligtsbörd. Jag ber härvid först få bemärka, att jag icke på något sätt vill yttra mig om huru vida det är hårdt eller obilligt, utan jag vill endast beröra rättmätigheten af yrkandet om en ökad värnpligt, fastän kontrakten med rust- och rotehållarne ännu äro gällande. Jag vet mycket väl, att det är fäfängt att i detta afseende framlägga de mest öfvertygande skäl, ty det är med denna sak som med Thors bockar, hvilka ständigt stodo upp igen, huru ofta de än slagtades. Hvar och en som studerat vår krigsförfattning under Sveriges äldre tider har sig nogsammt bekant, att det fans två slags uppbåd, det ena till den s. k. *härnaden* eller uppbåd till tjänstgöring utom landets gränser och det andra uppbådet till hemortens och fosterlandets försvar. Allt eftersom krigsväsendet utvecklade sig öfvergick detta uppbåd till härnad till utskrifningen. Skyldigheten att utgå till landets försvar fortgick dock vid sidan af dessa utskrifningar. På en riksdag — jag tror det var i Lödöse — bestämdes att tjänstgöringen i uppbådet skulle utgöras icke allenast till hemortens försvar, utan äfven vidsträcktare inom Sveriges gränser. Det fans således två slag af tjänstgöringsskyldighet för den vapenföra befolkningen, den ena *utskrifningen*, och den andra *det allmänna uppbådet till landets för-*

svar. När sedermera indelningsverket infördes på 1680-talet uttalades tydligt, att rust- och rotehållarne skulle vara befriade från utskrifningar för sig, sina söner och drängar. Men det andra uppbådet upphäfdes icke på samma gång. Detta synes bäst och tydligast deraf att, när armén behöfde förstärkning, sökte man i början af 1700-talet erhålla denna förstärkning genom att lägga ökade bördor på rust- och rotehållarne, d. v. s. man införde den s. k. vargeringen. Den har med år 1809 upphört, och jag anser att den var orättvis. Men man har därför infört landtvärn och beväring vid sidan af den stående armén, hvarvid indelta armén kvarstår såsom ersättning för utskrifningarne, under det beväringen motsvaras af det alltid befintliga allmänna uppådet. Rättmätigheten af ett yrkande på beväringens utvidgning och ordnande synes mig således obestridlig, äfven om knektekontrakten fortfara att gälla.

*Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)*

En talare på skånebänken har ordat om de stora ökade kostnader, som skulle blifva en följd af förslaget antagande; det komme, sades det, att blifva så mycket befäl erforderligt, som måste tagas från rust- och rotehållarnes soldater, att kostnaderna skulle derigenom kunna blifva långt öfvervägande den erbjudna ersättningen af 30 procent afskrifning å grundskatter och indelningsverk. Man öfverdrifver lätt, då man ger sig in på att beräkna kostnader rörande något, som man icke har fullt reda på. Jag har såsom exempel på att så kan ske hört uppgifvas, huru som vid ett nyligen hållet sammanträde en känd räknemästare från Första Kammaren fått upp kostnaderna för den föreslagna värnpligtslagens tillämpning till ej mindre än 65,000,000 kronor. Ja, till dylika oerhörda summor kan man komma, om man vill öfverdrifva. Och det är lika oegentligt att, såsom en talare på stockholmsbänken nyss gjorde, beräkna kostnaden för de 18 dagarnes ökade öfning till — jag tror han sade — 1,800,000 kronor, dervid läggande till grund statsrevisorernas uppgift, att hvarje öfningsdag för en beväring kostar 3,57. Härvid hafva de nemligen alldeles icke tagit hänsyn till sådana utgifter, som utgå för baracker och byggnader, för aflöning till tjänstemän i och för värden af beklädnadsmateriel, för sjukvården m. fl. sådana utgifter, som äro nära nog precis de samma antingen beväringensmötet är kortare eller längre. Vill man beräkna hvad den dagliga kostnaden utgör för en beväring, så kan man göra det lätt genom att gå till landtförsvarskomiténs tabeller, af hvilka framgår, att den dagliga kostnaden för beväringens beklädnad utgör omkring 30 öre och för matportionen omkring 60 öre, hvartill kommer tobaksskilling till större eller mindre belopp, beroende på hvilken dagaföning Riksdagen sjelf bestämmer, så att emellertid alltsammans kan anses belöpa sig till en kostnad af mellan 1 krona och 1 krona 10 öre per dag.

Det har vidare i dag talats om den tunga, som skulle drabba nationen genom att den åtog sig en värnpligt, som skulle ricka från och med det 21:sta till och med det 32:dra året. Hvad ligger det då för tunga deri, att beväringensklassernas antal blifva 12 i stället för 5, då öfningarna dock alltid äro förlagda endast till de 2 första åren?

Låt oss granska hvad Lag-Utskottet i detta fall säger; låtom

Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)

oss skåda detta onus rätt i ansigtet, och jag betviflar att någon sedan skall säga att det här gäller någon så stor tunga. Tungan ligger deri, att enligt 38 § 2 mom. den värnpligtige, om han vill för längre tid än 2 månader vistas utom kompaniområdet, skall vara skyldig att derom göra anmälan hos närmaste kompanibefäl. Detta är väl icke den tungan, som skall vara så svår att bära. Jag vill i detta afseendet särskildt påminna, att den värnpligtige, då han inskrifves i hären, får en s. k. inskrifningsbok, i hvilken alla hans skyldigheter äro upptagna, hvarjemte krigsstyrelsen tänkt sig att till honom skulle samtidigt lemnas brefkort, med adress på hans befäl, och i hvilket han således endast har att ifylla uppgift om sin förestående resa och hvart han reser eller flyttar. Sedermera, då den värnpligtige beger sig åstad, har han endast att nedlägga brefkortet i första brefflådan han passerar förbi. Detta, jag säger det ännu en gång, kan väl icke kallas för någon förfärlig börda. Vidare föreskrifves angående det andra uppbådet i 32 §, att de värnpligtige, som icke under årets lopp varit inkallade till tienstgöring, skola inställa sig för att undergå mönstring kompanivis; men — märk väl — att från dylik inställelse de värnpligtige äro befriade, hvilka till befälet aflemna tillförlitlig uppgift om sin bostad, och denna anmälan skulle äfven kunna fullgöras medelst brefkort. På sätt jag nu tror mig hafva visat, finnes det således i själfva verket ingen vidare tunga för den värnpligtige än den som drabbar honom under de två första åren.

Hvad jag här yttrat är naturligtvis icke rigtadt till dem, som nu ej vilja göra *något* för vårt lands försvar. Att tala till dem skulle ju icke tjena till något. Må hända äro skälen till deras obenägenhet i det hänscendet af principiell natur, d. v. s. att de anse hvarje försvarsbörda som ett oting, och i så fall ställer sig saken för dem lika, antingen det fordras 20 eller endast fem års värnpligt, eller ock kommer denna obenägenhet sig deraf, att de icke få ett försvarssystem efter sitt eget tycke. Ja, det är nog gifvet att hvar och en *helst* skulle se försvaret ordnad på sätt som *han* finner bäst, men jag tror dock att vi litet hvar måste uppoffra en del af våra illusioner, en del af våra subjektiva meningar, för att kunna vinna något godt och för hela landet gynsam resultat. I förhoppning att Andra Kammaren, innan den fattar sitt beslut, äfven måtte inse och behjerta detta, öfverlemnar jag nu sakens afgörande i Kammarens händer.

Herr O. B. Olsson: Jag vill icke på det ringaste sätt klandra chefen för Landtförsvarsdepartementet därför att han tillstyrkt Kongl. Maj:t att framlägga det ifrågavarande förslaget till värnpligtslag. Men å andra sidan må det tillåtas mig att göra några anmärkningar mot detta förslag och i synnerhet mot åtskilliga af de yttranden, som Herr Krigsministern nu fört.

Jag tror att denna Kammare icke allenast skulle vara villig att gå in på det nu föreliggande förslaget, utan kanske till och med vore benägen att gå väsentligt längre, om jemte detta förslag förelåg en fullständig plan dels i afseende å en annan arméorganisation än den nuvarande, dels med hänsyn till en fullständig afskrifning af grundskatter och indelningsverk. Nu är dess värre icke så förhållandet,

utan man har endast fått fram ett stympadt förslag, som går ut derpå, att mot 30 proc. afskrifning å grundskatter och indelningsverk skulle man ikläda sig 18 dagars ökad beväringsskyldighet för landets ungdom. Jag frågar om detta står i något rimligt förhållande till hvad Andra Kammaren år 1883 erbjöd och som det kanske hade varit klokt af Medkammaren att då taga. Då var icke fråga om mer än 60 dagars öfning, men enligt det nu framlagda förslaget synes det vara meningen att utsträcka öfningstiden till 90 dagar. Detta förslag skulle sålunda blifva väsentligt dyrare än 1883 års förslag, utom andra skyldigheter, som deraf skulle följa, och utom det att man alls icke vet när de återstående 70 proc. kunna komma att afskrifvas, lika litet som man vet hvilken härorganisation till slut kommer att antagas. Detta är saker som åtminstone för mig äro så viktiga, att jag anser mig icke kunna biträda det Kongl. förslaget, åtminstone icke i den form, hvori det nu föreligger.

Herr Krigsministern talade om vårt artilleri och kavalleri samt behovet af deras förstärkning. Jag tror icke att den saken nu hör hit; ty nu är endast fråga om antagandet af en värnpligtslag och meddelande af vissa ordningsföreskrifter. Huru försvaret i öfrigt kan komma att ordnas vet åtminstone icke jag; och jag tviflar på att någon här i Kammaren nu kan förutsäga detta; ty det kommer att bero på förhållanden, som nu icke kunna beräknas.

Jag har endast velat uttala denna min mening, men vill i öfrigt icke bidra att förlänga diskussionen, som redan pågått länge nog, utan jag skall nu inskränka mig till att yrka bifall till det förslag, som af Herr Danielson blifvit framställt.

Häruti förenade sig Herr *Ol. Persson*.

Herr Nils Petersson yttrade: Jag hade icke ämnat ytterligare begära ordet i denna fråga, men då Herr Chefen för Landtförsvarsdepartementet behagade tala om svårigheten att blifva af med de s. k. knektekontrakten, kunde jag icke låta detta yttrande stå obesvaradt. Han ville låta förstå att det tal, som här i Kammaren förts angående dessa kontrakt, som upprättades med rust- och rotehållarne i och för skyldigheten att utgöra stamtruppen, skulle numera vara alldeles obefogadt. Ehuru väl man velat vederlägga giltigheten af dessa kontrakt och påstå att de icke vore annat än en skyldighet bredvid och jemte den beväringsskyldighet, som sedermera erfordrades och hvarom lagen nu tillämpats så länge, tror jag dock att de ännu ega giltighet. Jag tror det exempel, han använde, kan vändas om så, att, huru litet man än velat vederlägga och afskaffa denna orättvisa, har staten dock sökt att vindicera från sig alla skyldigheter. Det har här yttrats, att de skyldigheter kontrakten innehålla finnas numera icke, emedan de upprättats endast med afseende på förande af krig utom landet, så vidt jag nemligen rätt uppfattade Herr Krigsministerns yttrande; men, finnes icke en sådan skyldighet längre, hvarför skall den då existera? Detta kan åtminstone icke ingå i mina rättsbegrepp, ty finnes icke skyldigheten numera från statens sida, då böra också kontrakten vara upphäfd. Det lärer väl dock icke kunna förnekas

*Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)*

Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)

att statens fordringar komma att utkrävas lika väl af rust- och rotehållare som af öfriga samhällsklasser, och hvad är det då de blifva befriade från? Vill man må hända säga att det skulle vara från landstormen; lägg då på alla andra skatteföremål samma tunga som på rust- och rotehållarne, då först kan satsen blifva riktig. Så länge indelningsverket varar, så länge skola också dessa knektekontrakt i likhet med Thors boekar dagligen uppstå och fortfarande stängas.

Jag kan för min del icke komma till något annat resultat, än att allt från den tid, då svenska nationen ålades beväringsskyldigheten jemte rust- och rotehållet, har det skett ett kontraktsbrott från statens sida. Huru ett sådant tillvägagående stämplas i vanliga fall, då det gäller enskilde, veta vi litet hvar, men, då det tillämpas af staten gent emot värlöse medborgare, som vilja försvara sina rättigheter, då kallar man det för försvarsnihilism. Det är endast detta jag nu velat säga och för öfrigt instämmer jag med Herr Danielson.

Herr E. G. Fredholm: Herr Talman! Mine herrar! Jag har begärt ordet endast för att uttala min ståndpunkt i frågan.

Med förevarande fråga om ny värnpligtslag äro sammankopplade tvenne andra, nemligen de om en delvis lättnad i grundskatterna och indelningsverket. Dessa tre saker utgöra visserligen ett triumvirat, som landet för sitt bestånd länge fått vidkännas, enär skatter och försvar alltid varit och komma att blifva nödvändiga för samhällets bestånd.

Om man vid denna riksdag tänker och talar om endera af dessa frågor, är detta icke en möjlighet, utan att vidröra de andra.

Min — och säkerligen många andras — önskan hade varit, att Kongl. Maj:t nu framkommit med förslag till *grundskatternas* borttagande i deras *helhet*, vare sig genom en progressiv amortering genom någon procents årlig inbetalning eller genom afskrifning mot surrogat af en *moderat* utsträckt *värnpligt*. Sålunda steget uttaget på en gång. *Indelningsverket* är nu mera en institution, som orättvist trycker *endast* landtbruket, då det deremot i forna tider var mera berättigadt att vara baserad derpå, när inga andra beskattningsbara element funnos att fördela detsamma på.

En stående stamtrupp med befäl och manskap *bör* deremot i *dessa* tider, då så många beskattningsbara föremål tillkommit, gemensamt, efter åsatt bevillning, underhållas af staten.

Om vårt land en gång kommer derhän, att alla gamla traditionella kapital, som staten förmenar sig hafva intecknade i landtgårdarne, kunde försvinna och det indelta försvarsväsendets underhåll blefve fördeladt i förhållande till invånarnes olika inkomster, så skulle vi hafva uppnått det lyckliga resultat, att allt partisinne upphörde och statsmakterna med mera endrägt kunde arbeta för det gemensamma bästa. Det förra är icke mera omöjligt än att så småningom genom amortering inbetala ett hypotekslån, och det senare kunde låta sig göra genom välvilliga eftergifter från de privilegierade folkklassernas sida, hvilket icke vore någon uppoffring, sedan jordegdomarne på ett dyrbart sätt gjort sig friköpta. I sekler hafva landtgårdarne erlagt sina dryga räntor, så att de redan nu borde vara fria.

Genom ett i många år praktiseradt system hafva regering och Riksdag förut på mångahanda sätt förenklat skatteväsendet, och man vågar därför hoppas att man fortgår på samma bana, så att det i en framtid blifver så enkelt, att blott en bevilning kommer att stå som *en enda direkt* skatt till staten.

Med det goda exempel för ögonen, att statsverket kunnat göra besparingar på några millioner om året, kan äfvenledes ingifvas en ännu högre förhoppning, nemligen den, att alla statens utgifter framdeles kunna betäckas med idel *indirekta* skatter. Om ett sådant mål en gång kunde ernås, så skulle man få bevitna ett tillmötesgående å folkets sida till ett kraftigt försvar genom en långt utsträckt värnpligt med ty åtföljande landstorm, enär man då hade ett lyckligt land att försvara.

Det föreliggande förslaget till ny värnpligtslag kan jag för min del icke biträda i den del, som rör utsträckt öfnings- och tjenstetid.

Herr Danielson: Jag skall icke länge upptaga herrarnes tid. Jag ber endast att få fästa uppmärksamheten derpå, att mycket beror på den synpunkt, ur hvilken man tänker sig försvaret böra ordnas. Herr Krigsministern har sett saken ur synpunkten af kampen med en stor och väldig öfvermakt. Jag deremot vill se frågan ur den synpunkt, som finnes uttryckt i den nu föredragna första paragrafen, der det heter: »Hvarje svensk man är pligtig att deltaga i fäderneslandets försvar». Detta har jag tänkt mig innebära, att vi skola inskränka oss till en väpnad neutralitet; ty om någon af stormakterna sätter sig i sinnet att bekämpa oss, så lär det väl sluta med att vi blifva öfvervunna, äfven om vi nu besluta några åldersklasser mer eller mindre. Ser man deremot frågan om vårt försvar ur den synpunkten, att vi böra så långt våra tillgångar förmå upprätthålla vår neutralitet, så erinrar jag mig mycket väl, från den tid jag satt såsom ledamot i sjöförsvarskommittén, att framstående militärer då yttrade att den högsta krigsstyrka, som en anfällande makt skulle kunna på en gång landsätta på våra kuster, vore 37,000 man. Om så är förhållandet, så är det väl icke så alldeles obetydligt, om vi hafva en beväring på 56,000 man och 30,000 man stamtrupper, det vill säga en effektiv krigsstyrka af 86,000 man. Detta anser jag, för min del, vara rätt aktningvärdt. Dessa 5 åldersklasser beväring, rätt använda, torde därför icke vara så att förakta. Icke heller kan jag inse, att, såsom Herr Krigsministern påstod, det kan behöfvas så förskräckligt mycket manskap för depåter och étaplinier. Jag kan ej förstå, hvarför man skulle behöfva något större antal trupper till bildande af étaplinier i vårt eget land, ty skulle vi möta en fiende, så vore det väl vid hans landstigning eller der han först hotar oss, eller möjligen i norra Sverige, och då våra trupper hafva det fredliga landet bakom sig, behöfves väl icke någon synnerlig mängd trupper till étaplinier. Jag har också alltid hört framstående militärer säga, att sådana behöfvas endast vid krigföring i främmande land.

Han nämnde vidare, att i andra uppbådet ej låge någon tunga. Man kan ju säga det, men hvad jag påstår är, att deri ligger en fara. Ty klart är att, i samma mån krigsstyrelsen kan uppbåda

Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)

*Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)*

mera folk, i samma mån kommer utrikespolitiken att föras derefter, och jag vill icke vara med om att sätta vårt land i fara, utan endast att försvara det. För detta ändamål tror jag icke större styrka erfordras än omkring ett hundra tusen man, och det är därför som jag anser att det förslag, jag framställt, förtjenar att beaktas.

Jag har endast velat säga detta för att visa, att saken äfven kan ses från en annan synpunkt, än den, från hvilken Herr Krigsministern ser den, eller uteslutande af en kamp med en stor nation, någonting som vi aldrig skulle kunna utstå om vi lemnas åt oss sjelfva och ej få hjälp af någon annan stormakt, ty vårt försvar kan ju ej blifva annat än relativt i förhållande till vårt lands folkmängd i jemförelse till de stora nationernas folkmängd och resurser.

Herr Statsrådet Ryding: Till uppgiften, att endast 37,000 man kunna på en gång sjöledes öfverföras till Sverige från någon grannstat, vill jag lägga, att olika beräkningar finnas i detta fall. Somliga gå ut på att visa, att till och med 50,000 man kunna på en gång öfverföras, men alla dessa beräkningar, de må visa den högre eller den lägre siffran, efterföljas dock af det tillägg, att efter 14 dagars förlopp kan en lika stor styrka landsättas på samma ställe, der den första landsattes, och detta måste tagas i beräkning, då man dessutom vet att för en mobilisering här i Sverige åtgå minst 14 dagar, ja kanske flera veckor.

Hvad beträffar talet om huru vida étaplinier behövas inom eget land eller ej, skall jag icke uppehålla Kammaren med något yttrande i den saken.

Herr Grefve Sparre: Är det nu verkligen så långt gånget, att den, som här uppträder för att föra landtmannapartiets talan, säger att det icke är värdt att vi försöka försvara oss, då vill jag sannerligen icke längre vara med. Han yttrade att vi icke skulle eftersträfvat annat än att upprätthålla vår neutralitet. Det är väl ingen som tänkt på något annat. Men vet han då icke, att det fordras vapen och trupper äfven för detta ändamål? Förstår han icke att, om två stormakter, t. ex. såsom det nu tyckes vara på väg, England och Ryssland råka i strid, och någondera behöfver t. ex. Gotland till depôt eller för att landsätta sina trupper, likasom under senaste fransk-tyska kriget en del af fransmännen öfvergingo till Belgien, vi behöfva vapen och trupper för att upprätthålla denna neutralitet? Jag har icke velat att dessa olycksaliga ord, att det icke är värdt att vi försöka försvara oss mot en stor nation, skulle blifva obesvarade. Så eländigt är ännu icke Sverige, att vi icke vilja försöka försvara oss bakom våra berg och sjöar äfven emot en stor nation, och skulle vi vara så djupt sjunkna, att vi offentligt uttala att vi icke kunna, icke vilja bry oss om något försvar, då, ve Sverige! Men så långt har modlösheten eller partisinnet ej ännu hunnit. En nation, som icke har några vapen, intet försvar, som har förklarar att den icke kan försvara sig, är ett lätt byte för den, som behöfver kasta sig in i vårt land under krigets olyckliga omständigheter, då

man ofta tvingas att gripa till utvägar, dem man eljest icke skulle hafva begagnat?

Jag har här hört flera gånger upprepas, att man icke kan bifalla Kongl. Maj:ts förslag, därför att det icke innehåller en fullständig plan till vårt försvar. Nå väl, hvad är det då för plan, som herrarne fordra? Är det 1883 års förslag? Det har dock redan sagts att detta blifvit förkastadt, och regeringen kunde således icke åter framkomma med detta förslag. Det är icke heller detta, utan det sönderstyckade och förfuskade förslag, som, af några reservanter i Stats-Utskottet uppgjort, genomdrefs i denna Kammare, men ogillades i hela landet, det är detta man åter vill hafva fram. Men vi måste besinna att, då det är fråga om att göra något för landets försvar, måste man framlägga ett förslag, hvarom alla kunna enas, och den ena sidan bör då icke ensidigt vidhålla sina fordringar och förklara sig kunna ingå endast på dessa. Man måste således beträda en bana, som lemnar öppet för alla att kunna enas, och det är, efter min uppfattning, just en förtjenst i Kongl Maj:ts förslag, att man på den vägen kan komma något framåt.

Sedan nu Herr Krigsministern på det mest öfvertygande sätt ådagalagt skillnaden mellan de utskrifningar af jordegarn, som, enligt våra gamla förhållanden skedde för *hären*, och de uppbåd af *man ur huset*, som gjordes för *landets försvar*, så uppträder en talare omedelbart derefter och säger, att dessa uppbåd i alla fall inneburo en skriande orättvisa, en orättvisa, då man ur huset uppbådades! Och denna orättvisa skulle vi, mine herrar, nu först hafva upptäckt! I århundraden ha vi jemte utskrifningarne för härens fyllande, haft detta uppbåd till landets försvar, och beväringen är just ett sådant uppbåd. Man kommer ju aldrig någon väg, om den ena sidan opphörligt skriker om dessa orättvisor och ideligen, ehuru man ådagalagt skillnaden mellan de gamla utskrifningarne och uppbåden till landets försvar, ändock upprepar påståendet om denna orättvisa. Nu är ju emellertid, just för att tillfredsställa dem, som tro på denna orättvisa — ty man kan ju icke hindra människor att tänka och det är dessutom fullkomligt riktigt att jordbruket är hårdt tryckt — föreslaget, att vi skola efterskänka nära en tredjedel af de bördor, som nu hvila på jordbruket. Och ändå vill man icke antaga detta förslag, eller rättare det vilkor, hvarunder det endast är möjligt att erhålla en sådan eftergift. Må vi dock, mine herrar, besinna, att vi hafva en medkammare, som icke ingår derpå utan detta vilkor. Hvad angår *orättvisan* vill jag erinra om hvad en talare på förmiddagen yttrade derom. De bördor, som trycka jorden, hafva hvilat derpå länge, somliga från urminnes tider. Ingen kan nemligen säga, när jordeboksräntan tillkom, och den så kallade hemmantalsräntan har funnits i 250 år. Med alla dessa bördor och deribland jemväl indelningsverket hafva vi mottagit vår jord; och då de nu en gång hvila derpå, kunna vi lika litet prata oss ifrån dem, som från våra öfriga skulder på våra hemman. Det skulle vara mig kärt, om så kunde ske; men det går icke, ty de äro grundade på lagligen tillkomna beslut, och 200 å 300 års häfd hafva gjort dem till lag.

Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)

Då nu regeringen erbjuder en så betydlig eftergift, som den här föreslagna, skola vi då neka att mottaga den därför, som man säger, att här icke föreligger någon fullständig plan. Man säger också, att vi ej behöfva den föreslagna förstärkningen af våra försvarskrafter. Herr Krigsministern har likväl ådagalagt, att derest vi nu inskränka oss till 5 åldersklasser, det första en Riksdag vid inträffande krig finge att göra, vore att besluta insättande af flera åldersklasser, hvilken åtgärd jag fruktar skulle åstadkomma förskräckelse och oro i landet.

Vårt läge, våra sjöar och berg äro dock af beskaffenhet, att de underlätta möjligheten af vårt försvar, och så djupt kan Sverige ännu icke vara sjunket, att det icke kan försvara sig.

Herr Carl Ifvarsson: Jag hade föresatt mig att icke deltaga i öfverläggningen rörande denna fråga, emedan jag så ofta haft tillfälle att vara med om debatter i försvarsfrågan, att jag tillstår mig vara uttröttad derpå; och jag skulle äfven hållit denna föresats, derest icke den nästföregående talaren temligen omildt angripit en annan föregående talare för ett uttryck, som denne utan tvifvel i hastigheten lät undfalla sig mera öppet och ärligt, än den förstnämnde talaren ansåg vara lämpligt. Jag skall dock icke inlåta mig på frågan, huruvida vi kunna försvara oss mot en större makt eller icke. Man behöfver icke debattera den frågan här; ty hela världen vet i alla fall, och historien vittnar derom, så långt den går tillbaka i tiden, att ingen makt i världen kunnat uppställa en så stark armé, att den för alltid varit betryggad mot fiendtliga anfall, och att alla nationer blifvit besegrade, den ena efter den andra. Men då man af historien hemtar sådana lärdomar, får man väl medgifva, att åtminstone icke de små staterna stå framom de större i förmåga att försvara sig mot yttre fiender; och om förhållandet är sådant, att de små staterna måste lämpa sitt försvarsväsende efter sin förmåga, hvilket utan tvifvel äfven de större staterna göra, är det också gifvet, att de mindre staterna måste befinna sig i en svag ställning i förhållande till de större. Detta kan icke hjälpas; det är nu en gång så, och jag är öfvertygad om, att, äfven om man väpnade hvarje man och hvarje qvinna i vårt land, man ändock skulle få höra, att försvaret icke vore tillräckligt och att vi behöfde ett ännu starkare. Men det kan icke hjälpas. Vi måste nöja oss med hvad landet kan förmå, göra vi vårt bästa i det hänseendet och lämpa oss efter förmågan och ställa oss så i afseende på vårt försvar, att vi hafva något att försvara och något att försvara oss med — jag menar förmågan att underhålla en armé — då kunna vi kanske tänka på att göra motstånd i farans stund och då kunna vi påräkna att erhålla bundsförvandter. På så sätt kunna vi kanske tänka på att få ett försvar, men dertill fordras, att vi äro eniga och rättvisa inom landet och upprätthålla enighet och rättvisa gent emot våra grannar, så att vi icke ådraga oss ovänskap. Sådant kan bidraga till freden och fredens bevarande.

Hvad beträffar den nu föreliggande frågan, får jag säga, att jag för närvarande icke tilltror mig kunna tillstyrka Kammaren att gå

längre, än hvad Herr Danielson föreslagit. Jag anser det icke vara så litet, om man får ordning och reda i de nuvarande förhållandena; och då man ser, att nära halfva antalet af beväringen undandraget sig sina skyldigheter, torde det vara ett giltigt skäl att söka, så vidt möjligt är, förekomma ett sådant förfarande hädanefter. Hvad man i detta afseende kan göra torde derföre vara förtjent af uppmärksamhet. Jag tror för öfrigt att landet för närvarande ej tål ökade uppoffringar för försvaret, men här gäller det endast en ordningsfråga, med bibehållande af nuvarande skyldighet och det är derföre jag slutit mig till Herr Danielsons förslag i den nu föredragna punkten, till hvilket jag alltså får yrka bifall.

*Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)*

I detta anförande instämde Herr Nilsson i Espinge och Andersson i Lysvik.

Herr Danielson: Herrarne kunna finna, att jag är alldeles nödvungen att protestera mot Grefve Sparres uppfattning. Jag vill icke göra mig saker till den hetta, som han ådagalade, men jag vill protestera mot hans yttrande att jag skulle hafva uttalat de orden: *det är icke värdt att försvara oss*. Jag sade blott, att, för den händelse en stormakt beslöte sig för att anfälla oss, vi skulle, lemnade åt oss sjelfva, blifva de, som slutligen finge falla till föga, och det tror jag hvar och en skall erkänna. Hvad Grefve Sparre i sitt anförande ville dikta på mig får stå för hans räkning, ty de beskyllningarne träffa icke mig eller mina meningsvänner, helt enkelt af det skäl, att jag icke sagt hvad han så ifrigt ville påbörda mig.

Den siste talaren åberopade historiens vittnesbörd, och detta visserligen med rätta, ty historien vittnar oförtydbart om rigtigheten af hvad han yttrade angående nationernas såväl inbördes förhållanden som till hvarandra och att många stora nationer fallit sönder, ehuru de en tid, så att säga, beherskat verlden. Jag vill emellertid än en gång bedja Grefve Sparre att icke för framtiden öfversätta så raskt andras tankar och lägga dem i munnen hvad som aldrig sagts. Jag är lika varm fosterlandsvän som någon, och skall aldrig draga mig tillbaka för att visa detta i handling, när så erfordras. Jag är svensk från början till slut och hoppas att få vara det så länge jag lefver, oeh jag hoppas jemväl, att vi må kunna allt framgent bevara vår sjelständighet, såvidt vi ej onödigtvis utsätta oss för fara. Att upprätthålla en väpnad neutralitet tror jag ock att vi ega full förmåga till. Det bästa försvaret ligger dock deruti att i fredens dagar så tillvägagå, att det stora flertalet af landets innebyggare icke får anledningar till missnöje, utan att om ofredens dagar skulle komma hvar och en önskar att med glädje gripa till svärdet för att värna fosterlandet. Beter man sig så, då har man ett starkt försvar.

Herr Sjö: Jag ber få gifva tillkänna, att jag kommer att sluta mig till det förslag, Herr Danielson framställt vid denna §. Hvad för öfrigt värnpligtförslaget angår, kan jag ej vara med om den föreslagna ökade öfningen för beväringen, och då jag detta ej kan skall jag bedja få gifva skäl derför; för det första anser jag att, om öf-

Angående
förslag till
ny värn-
pliktslag.
(Forts.)

ningarna för beväringen skola utsträckas till 48 dagar, komma de indelte soldaterna helt visst att till stor del uttagas som befäl under dessa öfningar, hvaraf måste enligt mitt förmenande följa, att rote- och rusthållare få öka lönerna för soldaterna, kanske till lika stora belopp, som här är ifrågasatt att afskrifningarna skola uppgå till; för det andra befarar jag att om lagen antages, vi sedermera nödgas antaga en stor del öfverbefäl mera än hvad vi nu hafva. Om sådant kan jag ej vara med. Som sagdt, uti nu föredragna § sluter jag mig till Herr Danielsons yrkande.

Herr Petersson i Runtorp: Jag skall icke länge upptaga tiden, men då min granne till höger icke, såsom jag trodde han skulle göra, upptog till bemötande ännu ett af Grefve Sparres yttranden, ber jag att få försöka göra detta. Grefve Sparre framkastade den åsigten angående grundskatterna, att, då de vore så gamla som flera hundra år, så att man icke ens visste huru de tillkommit, och de hade så lång häfd för sig, vore det orättvist att nu borttaga dem. Är Sverige ett eröfradt land och hafva invånarne fått sin jord af staten, då har Grefve Sparre rätt; men hafva invånarne egt jorden från början och skatt blifvit dem pålagd af staten, då har jag rätt. Då återstår frågan, om skatten skall utgå endast af vissa klasser eller af alla i mån af förmåga. Jag vill emellertid nu icke vidare inlåta mig på denna fråga, utan slutar med att yrka bifall till Herr Danielsons förslag.

Herr Andersson i Plöninge: Då efter den nu förda långvariga diskussionen det icke är något vidare att säga, än hvad som redan förut yttrats, skall jag inskränka mig till att biträda det af Herr Danielson framlagda förslaget, på samma gång jag får uttala min förvåning öfver de åsichter, som hyllas af vissa herrar motståndare till en rättvis grund och fördelning af kostnaderna för vårt försvar. Dessa herrar, som både erkänt och erkänna, att de på viss jord pålagda skattebördor äro i högsta grad orättvisa, säga dock, så fort det är fråga om aflyftande af dessa bördor, för att gifva rättvisa åt de förtryckta, att de icke vilja vara med, utan fordra att de skola köpa sig fria från dessa bördor medelst aförsning, eller ökad antal värnpliktsdagar, hvarom jag för min del icke vill vara med, utan förenar jag mig uti de af Herr Danielson framställda yrkanden och förslag i frågan. Ty på samma gång som den sekelgamla skatteorättvisan rörande rustnings- och roteringsbesvärerna ändtligen blifvit som sådan erkänd, bör efter mitt förmenande, ingen lösen eller godtgörelse ifrågasättas för densammes afskaffande.

Öfverläggningen var slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden som förekommit, framstälde Herr Talmannen propositioner dels på paragrafens antagande i oförändradt skick, dels på godkännande af deras mening, som yrkat bifall till Herr Smedbergs reservation, dels på antagande af Herr Danielsons under öfverläggningen framlagda ändringsförslag, dels slutligen ock på paragrafens förkastande; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja

för bifall till Herr Danielsons ändringsförslag. Votering blef begärd och företogs, sedan till kontraposition antagits yrkandet på paragrafens godkännande i oförändradt skick, enligt följande omröstningsproposition:

*Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)*

Den, som vill, att 1:sta § uti det af Lag-Utskottet i Utlåtandet N:o 23 framlagda förslag till värnpligtslag skall erhålla sådan förändrad lydelse, som af Herr Danielson, under öfverläggningen i ämnet, föreslagits, eller att de i § förekommande orden: »fyratio år» ändras till »tjugufem år», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammarén godkänt omförmälda § oförändrad.

Voteringen utföll med 147 Ja mot 53 Nej; hvadan beslut fattats i enlighet med Ja-propositionen.

Enligt den af Kammarén antagna föredragningsordning förekom häræfter till behandling

§ 27 i förevarande lagförslag; lydande denna § sålunda:

1. Värnpliktig är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att för sin utbildning tjenstgöra under fredstid i fyratioåtta dagar, hvilken tjenstgöring skall fullgöras vid rytteriet, artilleriet och ingenjörtrupperna samt flottan under det första året, men vid fotfolket och trängen under två år med trettio tre dagar under det första året och femton dagar under det derpå följande.

2. Från deltagandet i de femton första dagarnes vapenöfningar befrias värnpliktig vid hären, om han, vid anställd pröfning, visar sig dels hafva förvärfvat den skjutskicklighet, som af rekryt fordras för att blifva godkänd i skjutning, dels ock ega den färdighet i vapenföring, marsch och manöver, som af värnpliktig under motsvarande öfningstid i allmänhet vinnes.

3. Från all öfning i fredstid befrias:

a) lotsar och lotslärlingar,

b) värnpliktig, som styrker, att han vid ingången af det år, då han fyller tjuguet år, varit vid sjömanshus inskrifven minst fyra år och deraf under minst tolf månader haft anställning i utrikes sjöfart; med skyldighet likväl att för åtnjutandet af sådan befrielse tillhöra flottans reserv under hela hans värnpligtstid.

Efter uppläsande häråf anförde:

Herr Danielson: Jag ber att vid denna paragraf få yrka den ändring, att ordet: »fyratioåtta» på andra raden i första momentet

Angående
förslag till
ny värn-
plägtslag.
(Forts.)

utbytes mot »trettio»; att ordet »trettiotre» på näst sista raden i samma moment utbytes mot »femton», och att följaktligen första momentet måtte få följande lydelse:

»1. Värnpliktig är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att för sin utbildning tjänstgöra under fredstid i *trettio* dagar, hvilken tjänstgöring skall fullgöras vid rytteriet, artilleriet och ingenjörtrupperna samt flottan under första året, men vid fotfolket och trängen under två år, med *femton* dagar under *hvardera* året;»

samt att i andra momentet orden »de femton första dagarnes» å första raden utbytas mot orden »första årets», så att momentet erhöle följande lydelse:

»2. Från deltagande i *första årets* vapenöfningar befrias» etc. (lika med Utskottets förslag).

Herr Talman! Jag anhåller om proposition på dessa yrkanden. Jag tror nemligen, att den önskan, att de värnpliktiges öfningar icke för närvarande böra utsträckas mera än till 30 dagar, är så allmän, att jag icke vill besvara Kammaren med något längre anförande i den saken.

Herr Smedberg: Jag skall instämma med Herr Danielson i hans yrkande, synnerligast som det sammanfaller med den lydelse af paragrafen, som jag föreslagit i min reservation, rörande första och andra momenten. Det öfriga skulle blifva lika med Utskottets förslag.

Herr Grefve Sparre: Den öfverväldigande majoritet, hvarmed Kammaren nyss godkänt Herr Danielsons yrkande i första paragrafen, gör det för mig alldeles klart, att detsamma kommer att ske i de följande, men jag anser, likväl, att inom Kammaren någon röst bör höjas mot dessa yrkanden, på det att det icke må kunna sägas, att beslutet fattats enhälligt, såsom det någon gång händt i sådana fall som dessa. Jag tillåter mig då yttra den mening, att, om krigets olyckor en gång skulle drabba vårt land, det väl icke är riktigt, att vi skola tänka oss, att vi mot en fiende med taktisk skicklighet, med den krigsvana och den öfning nutidens arméer ega, skulle skicka våra alldeles oöfvade ynglingar, och man kan väl icke föreställa sig, att under vår tid, då anspråken på soldatens färdighet äro så stora, en öfning under 30 dagar skulle vara till fyllest, för att dessa ynglingar skulle kunna uthärda att möta fienden.

Vi veta väl litet hvar, som hafva någon kännedom om de nuvarande beväringsofningarne, att beväringsofningarne under den tiden icke hinna skjuta mer än 8 å 10 skott; och kan man verkligen säga att den, som icke fått större öfning, skall kunna gå ut emot en öfverlägsen fiende. Det yttrades nyss, att det skulle vara svårt för oss att försvara oss mot en stormakt. Jag svarar derpå, att det icke kan komma i fråga att någon annan än en stormakt skulle anfälla oss. Det enda vi kunna hafva att frukta för är, att om Ryssland och Tyskland eller Ryssland och England drabba tillsammans, vi skola få svårt att bibehålla vår neutralitet. Vi veta med hvilken snabbhet arméerna i Europa numera mobiliseras och vi hörde här om dagen, att det var på elfte dagen efter krigsförklaringen

mellan Tyskland och Frankrike som slaget vid Zaarbrücken utkämpades. Om vi nu också tänka oss, att beväringen vid ett hotande krigstillfälle skulle kunna underkastas någon förberedande öfning, huru lång tid skulle den dertill hafva, när stormakterna efter 11 dagar kunna vara färdiga att skicka ut sina arméer? Det kan icke vara meningsfullt, mine herrar, att begära att dessa unga män, så öfvade i vapnets bruk, skulle inom så få dagar kunna utstå en strid med öfvade trupper. Om vi således vilja bibehålla beväringen — och utan den kunna vi väl icke tänka på att försvara vårt land — måste vi väl låta den öfvas något mera än som nu eger rum. Och jag vill fråga, om man kan säga, att detta i någon nämnvärd mån utgör en börda för de beväringsskyldige. Hafva herrarne i allmänhet hört, att de unge män, som fullgöra dessa beväringsofningar, få mindre löner än andra? Jag tror det icke. Jag har sjelf många gånger antagit personer i denna ålder i min tjänst, men jag har aldrig tänkt på, att deras lön borde minskas, därför att de skulle vara borta 14 dagar eller en månad, och det tror jag icke heller någon annan gör. Afven för ynglingarnes egen skuld vore antagandet af detta förslag önskvärdt. Ty då de skulle få aflöning för den tid, de är ute på fältet, tror jag icke uppoffringarna blifva synnerligen stora. Jag anser stadgandet om aflöning för dem vara ett synnerligen viktigt tillägg till denna lag, ty i synnerhet den fattige behöfver ersättning för denna tid. Det beror sedan på Riksdagen att bestämma, huru stor aflöningen skall blifva.

Jag anser således, att den nämnda uppoffringen icke blir synnerligen stor, och jag upprepar, hvad jag förut sagt, att vi måste tänka på, att vi hafva en medkammare, och att våra här fattade beslut icke alltid äro Riksdagens. För att kunna påräkna medverkan från denna medkammare, anhåller jag således, att Kammaren ville göra något i denna sak. På dessa grunder yrkar jag bifall till Utskottets förslag i förevarande §.

Häruti instämde Herrar Friherre *Nordenskiöld* och *Hammarberg*.

Herr Boström yttrade: För min del kan jag svårligen vara med om antagandet af denna §. Jag anser det icke vara rätt klokt, att, såsom här föreslagits, draga in i lagen föreskrifter om öfningsdagarnes antal. Detta stadgande får då civillags natur, hvadan för ökande af öfningsdagarnes antal skulle erfordras samtycke af begge Kamrarna. Nu kan man tänka sig, att en ringa majoritet i någon af Kamrarna motsätter sig en ifrågasatt ökning af beväringens öfningar, och då skulle ingen ökning komma till stånd, om än majoriteten inom Riksdagen vore för densamma. Då synas mig de nuvarande förhållandena vara att föredraga. Kan regeringen nu genom gemensam votering erhålla ett större anslag, så har den makt att öfva beväringen mera. Jag har så mycket större anledning att hylla denna åsigt, som, så vidt jag minnes, nästan alla framsteg i afseende på försvarsväsendet tillkommit just genom gemensam votering. Det är därför jag icke kan vara med om denna §, sådan den föreligger, utan yrkar afslag på den samma.

*Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)*

Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)

Herr Toll instämde med Herr Boström.

Herr Anderson i Tenhult: Sedan denna Kammare i viss mån bifallit första paragrafen af föreliggande lagförslag, anser jag mig oförhindrad att framkomma med ett yrkande, som i någon mån strider mot sjelfva klämman i min reservation. Då Herr Danielson framställt ett yrkande, som mycket nära sammanfaller med det af mig inom Lag-Utskottet gjorda yrkandet, skall jag icke begära proposition på mitt förslag, utan inskränka mig till att yrka bifall till Herr Danielsons förslag i denna punkt.

Herr Jansson i Krakerud: Det har åtskilliga gånger i denna Kammare talats om arbetarnes bästa. Under tulldebatten yrkade en del talare tull på spanmål, ty det skulle blifva till arbetarnes bästa, och en annan del yrkade, att det icke skulle blifva tull på spanmål, allt till arbetarnes bästa. Jag hoppas nu, att dessa arbetarvänner så att säga icke krympt i hop, utan att dessa arbetare måtte i dag få lika många vänner här, som de förut haft.

Nu har en föregående talare sagt, att lönerna för arbetare under det året, de exercerade beväring, icke blifva mindre än året förut eller året efteråt.

Jag tror icke den värde talaren känner dessa förhållanden. Så vidt jag vet, plägar en yngling, som skall exercera beväring, få vidkännas 30, 40 å 50 kronor i ådrag på den årslön, han eljest i allmänhet kan påräkna på landsbygden. En mindre hemmansegare har vanligen på sommaren i sin tjänst en eller två manliga tjänare och han föredrager naturligtvis sådana, som äro användbara för honom hela sommaren. Om förhållandet i städerna har jag väl ingen särskild kännedom, men så mycket vet jag, att mången arbetare der får med möda under vintern söka spara in hvad som åtgår under exercistiden, och att, när han sedan skall återgå till arbetet, så är hans plats upptagen, och, oaktadt alla böner, kan han ej få sin förra anställning åter. Jag kan därför för min del icke förlika mig framförallt med bestämmelsen i den nu förevarande §:n. Jag tror väl, att Sverige behöfver ett tidsenligt försvar, men att döma efter en del uttalanden så väl inom som utom Riksdagen, så börjar intresset härför inom landet allt mer slappas. Vid sådant förhållande böra naturligtvis åtgärder vidtagas för att söka uppmuntra fosterlandskärleken, men denna kärlek befordras alldeles icke genom att nu öka tiden för beväringsofvingarne med 18 dagar. Svenska folket har att fordra rättvisa i många hänseenden. När i ett samhälle en lem lider, lida alla lemmanne, ytrade ju mycket riktigt en föregående talare. Och då nu jordbruksegarne nära nog ensamma få bära försvarets tunga, så borde äfven öfriga samhällsklasser lida samma börd. Riksdags-ordningens 14 § bestämmer att för att ega politisk valrätt erfordras att skatta för minst 800 kronors inkomst eller ega och besitta hemman till minst 1,000 kronors taxeringsvärde. Sammanställer jag denna bestämmelse med den nu förevarande, frågar jag, om i denna senare ligger någon rättvisa. För min del kan jag icke finna det. Lika litet finner jag någon rättvisa i bestämmel-

serna om den kommunala rösträtten. — Man fordrar uppoffringar för försvaret, men man vill icke skipa rättvisa hvarken med afseende å bidragen till detsamma eller i fråga om den kommunala och politiska rösträtten. I fråga om dessa frågor stå vi alltjemt på samma punkt.

Detta förfarande tror jag icke bidrager att stärka fosterlands-kärleken. Man påstår att den radikala pressen hotar att förderfva vårt lands befolkning och jag vill icke förneka att någon sanning kan ligga häri. Men jag är öfvertygad, att den konservativa pressen verkar lika skadligt emot försvarets stärkande. Går man deremot en medelväg och söker utjemna orättvisorna, så skall svenska folket såsom en man gå till mötes alla billiga fordringar på ett tidsenligt försvar. En talare omnämde för oss en historia från Söderhaf-sörarne och om anslag till byxorna till soldaterna der. Jag förstår icke hvad han menade med denna berättelse, så vida han icke tänkte sig och önskade, att vi skulle hafva ett försvarsverk så tryckande att vi till slut skulle nödgas af fattigdom gå utan byxor. Det anser jag vara att gå väl långt. Om det deremot föresloges, att vi alla skulle taga geväret, emot det att staten underhölle oss, så skulle jag kunna vara med derom, ty det är icke på långt när så beqvämt att arbeta och söka förtjena sitt uppehälle såsom jordbrukare, som många tjänstemän föreställa sig.

Det är naturligt att då vi skola egna åt militära öfningar allt för mycken tid, så blir jordbruket utmattadt och till följd deraf skogen ruinerad. Hvad tro herrarne att följderna häraf blifver? Jo, att kommande generationer få sätta rofvor i ödemarken. Jag tror icke detta skulle lända synnerligen till ökande af vårt lands försvar.

Af hvad jag nu sagt torde framgå, att jag yrkar bifall till Herr Danielsons förslag.

Herr Danielson: I fråga om momentet 3 i denna § ber jag få yrka att det måtte återremitteras, ty för den händelse att Riksdagen skulle antaga § 27 med den lydelse, jag föreslagit, så skulle det förhållande komma att inträffa för sjömän, att de icke skulle få någon skyldighet att kvarstå i beväringen längre än de år, som i § 1 äro bestämda, och jag tror det icke skulle vara lämpligt om de, såsom nu, slippa fredsöfningar. Mig förefaller att en sådan bestämmelse, som nu finnes angående sjömän, nemligen skyldighet att kvarstå i beväringen till 35 års ålder borde fortfarande förefinnas, och för att bereda Lag-Utskottet möjlighet att framkomma med något dylikt förslag, anser jag återremiss vara nödig. Det är af detta skäl, som jag anhåller om proposition på återremiss af detta moment.

I detta yttrande förenade sig Herr *Anderson* i Tenhult.

Herr Boström: Herr Talman! För så vidt 3:e momentet af ifråga-varande paragraf skall återremitteras, så vore det kanske skäl att hela paragrafen finge göra sällskap. Huru vida det kan vara lämpligt att återremittera paragrafen, beror naturligtvis på, om Första Kam-

*Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)*

maren fattat beslut, hvilket jag icke känner, men jag anser mig emellertid böra yrka återremiss af paragrafen i dess helhet.

Herr Berglöf: Då jag är öfvertygad, att denna Kammares majoritet icke kan rubbas i sin åsigt eller öfvertygelse — vare sig genom vackra ord eller sakförhållanden uti den nu föreliggande frågan, så har jag vid föredragningen af 1 § icke begärt ordet. Då jag deltagit uti Lag-Utskottets behandling af detta ärende, så har Kammaren för öfrigt reda på mina tankar i ämnet, utan att jag därför behöft här särskildt yttra mig. Enär emellertid intet yrkande gjorts å bifall till hvad Lag-Utskottet tillstyrkt i nu föredragna 27 §, har jag begärt ordet för sådant ändamål. Jag ber därför, herr Talman, att yrka bifall till Utskottets förslag i den nu föredragna 27 §. Skälen för detta mitt yrkande behöfver jag ju icke angifva, ty de hafva blifvit flera gånger förut anförda såväl i denna Kammare som uti det tryck, som förelegat i värnpligtslagen vid dess föredragning vid åtskilliga tillfällen.

Herr Friherre Stackelberg: Sedan Andra Kammaren beslutit, såsom skett, i 1 §, anser jag det vara nödvändigt, att en ändring göres i 3 mom. af den nu föredragna 27 §, sådan den här är formulerad. Jag skall därför, i likhet med Herr Danielson, anhålla om återremiss af 3 mom. och får alltså bedja Herr Talman framställa proposition särskildt på 3 mom. af 27 §. För närvarande äro alla, hvilka äro inskrifna i sjömanshus, värnpligtige till och med det år då de fylla 35 år; såsom vederlag därför äro de befriade från fredsöfningar. Om den redaktion af 1 §, som Andra Kammaren för sin del antagit, skulle blifva Riksdagens beslut, skulle det icke finnas någon möjlighet att få denna skyldighet för dessa att kvarstå, med mindre en ändring göres i 27 §.

Härmed var öfverläggningen slutad. Med förklarande, att, på sätt Herr Danielson under öfverläggningen yrkat, särskilda propositioner komme att framställas i fråga om hvart och ett af de tre moment, paragrafen innefattade, gaf Herr Talmannen till en början propositioner på de yrkanden, som beträffande *1:a mom.* förekommit, nemligen dels på bifall till nämnda mom. oförändradt, dels på bifall till detsamma med den af Herr Danielson under öfverläggningen yrkade förändring och dels slutligen på momentets återförvisande till Utskottet; och blef det af Herr Danielson rörande detta moment framställda ändringsförslag af Kammaren godkändt.

Jemväl beträffande *2:a momentet* antog Kammaren, efter af Herr Talmannen gifna propositioner på de yrkanden, som derom förekommit, den lydelse, som för detta moment af Herr Danielson föreslagits; hvarefter

3:e momentet till Utskottet återförvisades.

Härefter föredrogs § 2, som var af följande lydelse:

Från värnpligtens fullgörande frikallas den, som till följd af lyte, sjukdom eller annan dylik orsak är till tjenst vid rikets försvar oförmögen.

*Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)*

Herr Anderson i Tenhult, hvilken i afgifven reservation yrkat frikallande från värnpligtens fullgörande jemväl för den, som efter det minst 30 procents afskrifning skett, utgör så stor rust- och roteringsskyldighet som vid indelningsverkets upprättande afsågs, erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag har, såsom af min reservation framgår, yrkat att den, som efter det minst 30 procents afskrifning skett, utgör så stor rust- och roteringsskyldighet som vid indelningsverkets upprättande afsågs, icke måtte af den nu föreliggande lagen blifva berörd. Då många paragrafer återstå, som ännu icke af Kam-maren blifvit behandlade och då jag icke kan känna hvilka beslut, som dervid kunna bliwa fattade, så vill jag vid den nu föredragna 2 § icke göra något yrkande, utan anhåller att få uppskjuta dermed till behandlingen af § 52.

Vidare anfördes icke. Kam-maren godkände paragrafen, sådan den blifvit af Utskottet föreslagen.

§§ 3—6 blefvo på yrkande af Herr *Danielson* till Utskottet återförvisade.

§§ 7—10 äfvensom *rubriken* under *Art. I* samt § 11 godkändes.

§ 12 återremitterades till Utskottet på derom af Herr *Danielson* framställt yrkande.

§§ 13—15, *rubriken* under *Art. II* samt § 16 godkändes.

§ 17.

På hemställan af Herr Frih. *Stackelberg* beslöt Kam-maren till Utskottet återförvisa denna §.

Rubriken under *Art. III*

Godkändes.

§ 18 var så lydande:

För hvarje bataljonsområde skall finnas en inskrifningsnämnd, bestående af områdets befälhafvare såsom ordförande samt fyra ledamöter, nemligen en af Konungens Befallningshafvande i det län, till hvilket största delen af området hörer, dertill förordnad lagfaren man, äfvensom för hvarje kompaniområde den rullförande kompaniofficern samt två inom samma område bosatte, icke militäre personer, hvilka jemte ett lika antal suppleanter väljas hvarje gång för två år af landstinget eller, der kompaniområde utgöres af stad, som ej under

*Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)*

landsting lyder, af stadsfullmäktige. En af de sålunda utsedde ledamöterna och en af suppleanterne afgå dock efter lottnings vid slutet af det år, då denna lag vunnit tillämpning, hvarefter en ledamot och en suppleant årligen väljas. Omfattar kompaniområde landsdelar, hörande under olika landsting, eller landsdel och stad, som ej under landsting lyder, väljas särskildt för hvarje sådan landsdel eller stad två ledamöter i nämnden jemte lika antal suppleanter. De af landsting eller stadsfullmäktige valde ledamöter eller, i händelse de äro hindrade, deras suppleanter deltaga i nämndens förrättningar endast i hvad angår det område, för hvilket de blifvit valde.

För att beslut må kunna af nämnden fattas, erfordras att ordföranden och minst två ledamöter äro tillstädes. Falla *vid omröstning till beslut* rösterna lika, gälle ordförandens mening.

Nämnden biträdes af en läkare.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Danielson: Jag har egentligen ingen anmärkning att göra mot sjelfva §, men det förefaller mig der förekomma en oegentlighet, som bör rättas. Det står nemligen i näst sista momentet: »falla vid omröstning till beslut rösterna lika, gälle ordförandens mening.» — Härmed kan naturligtvis icke vara meningen att den, som röstar på annat sätt, skall underordna sin mening under den, som ordföranden kan behaga för sin del hysa. Då således detta uttryck icke synes mig fullt tydligt, torde det vara lämpligt att återremittera §, så att Lag-Utskottet får tillfälle att rätta denna oegentlighet.

Häruti förenade sig Herr *Gunnar Eriksson*.

Vidare yttrade:

Herr Grefve Sparre: Jag ber endast få nämna, att det af föregående talare anmärkta uttryck är vanligt vid alla frågor, der omröstning förekommer. Det heter städse att, om rösterna falla lika, är det ordförandens röst, som är afgörande. Någon återremiss för denna bisak anser jag alltså onödig.

Herr Danielson: Vill icke Kammaren återremittera denna paragraf, kan ju Kammaren fatta ett beslut, som klagör saken. Jag föreslår i sådant syfte, att ifrågavarande mening må erhålla följande lydelse: falla vid omröstning till beslut rösterna lika, gälle *den mening ordföranden biträder*.

Herr Magnusson: Då en del af föregående paragrafer återremitterats, ber jag, att äfven denna paragraf må återremitteras.

Herr Sven Nilsson: Jag anhåller om återremiss. Jag kan icke föreställa mig, att det hastar med afgörandet af denna paragraf, då en del föregående paragrafer återremitterats till Utskottet. Jag önskar nemligen, att Utskottet må något närmare tänka derpå, huru vida ord-

föranden lämpligen bör vara den, som afgör saken då ledamöterna till lika antal å hvardera sidan stanna i olika beslut. Det är kända icke så alldeles lämpligt att gifva en ordförande rättighet att i detta fall fälla utslaget. Af denna orsak vidhåller jag mitt yrkande om återremiss.

Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt Herr Tal-
mannen till proposition upptagit de olika yrkandena, återremitterades
paragrafen till Utskottet.

Likaledes blef, på yrkande af Herr *Danielson*, § 19 till Utskottet
återförvisad.

§ 20 godkändes.

§§ 21 och 22 blefvo, den förstnämnda på yrkande af Herr *Bo-
ström*, och § 22, på hemställan af Herr *Danielson*, till Utskottet
återförvisade.

§ 23 äfvensom rubriken till *Art. IV* samt §§ 24 och 25 god-
kändes.

§ 26 återremitterades, på hemställan af Herr Friherre *Stackel-
berg*.

§ 23. I enlighet med derom af Herr *Danielson* framställt
yrkande blef jemväl denna § återremitterad till Utskottet.

§§ 29—32.

Godkändes.

§ 33 var af följande innehåll:

1. För värnpliktig, som tillhör beväringen, gäller:

a) att han under hela sin tjenstetid tillhör det vapen, vid hvilket
han fått sin första utbildning;

b) att den, som blifvit inskrifven i hären, skall, då han till
annat inskrifningsområde afflyttar, tillhöra den truppafdelning, som
erhåller sine värnpligtige från det område, i hvilket han inflyttar,
hvaremot värnpliktig vid flottan tillhör, derest han är å sjömanshus
inskrifven, den flottans station, som erhåller värnpligtige från det
sjömanshus, der han senast inskrifvits, men i annat fall den station,
som är närmast belägen till det inskrifningsområde, i hvilket han är
bosatt;

c) att, om han icke är till tjenstgöring inkallad, när landstormen
inom hans ort uppåddas, han är pliktig utgå med densamma och då
har lika skyldighet med landstormsman.

2. För den i hären inskrifne värnpligtige, som tillhör bevärin-
gens första uppåd, gäller dessutom:

Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)

a) att, om han vill för längre tid än två ånader vistas utom kompaniorådet, anmälan derom skall före afres n göras hos vederbörande kompanibefäl;

b) att, vid afflyttning till annat kompanioråde för att der mantalsskrifvas, han är pliktig derom göra anmälan såväl före afflyttningen hos det kompanibefäl, hvarunder han förut stått, som ock, inom en månad efter ankomsten till den nya boningsorten, hos närmaste befäl vid det kompani, inom hvars område han inflyttat.

3. Värnpliktig vid flottan, som är inskrifven å sjömanshus och tillhör första uppbådet, är skyldig att, då han flyttar från ett sjömanshus till annat, derom göra anmälan hos kompanibefälet vid såväl det ena som det andra af de kompanioråden, inom hvilka dessa sjömanshus äro belägna, men, derest han upphör att vara vid sjömanshus inskrifven, skall dylik anmälan göras, dels hos kompanibefälet vid det kompanioråde, inom hvilket det sjömanshus är beläget, der han senast varit inskrifven, dels hos befälet vid det kompani, inom hvars område han är bosatt, börande sålunda föreskrifna anmälningar ske senast en månad efter det ombyte af eller afgång från sjömanshus egt rum.

Första uppbådet tillhörande värnpliktig vid flottan, hvilken icke är vid sjömanshus inskrifven, vare underkastad de i mom. 2 gifna bestämmelser rörande anmälan vid tillfällig vistelse utom kompaniorådet eller vid afflyttning.

4. De i mom. 2 och 3 af denna paragraf omförmälda anmälningar må af den värnpligtige göras antingen omedelbart eller ock genom vederbörande presterskap eller sjömanshusdirektion.

I fråga härom anförde:

Herr Danielson: Jag anhåller om återremiss äfven af denna paragraf, då jag trott mig finna att dess innehåll står i någon del i sammanhang med en eller annan af de paragrafer Kammaren redan återremitterat.

Herr Gustafsson: Jag instämmer i yrkandet om återremiss. Men jag har begärt ordet för att uttala en anmärkning i afseende å paragrafens 2:dra punkt mom. a), som handlar derom, att värnpliktig, som tillhör beväringsens första uppbåd, skall, derest han vill för längre tid än två månader vistas utom kompaniorådet, göra anmälan derom hos vederbörande kompanibefäl före afresan. Jag är rädd för att detta lätt kan leda till trassel och obehag. Man kan tänka sig, att en ungdom, som tillhör detta uppbåd och studerar vid ett universitet, vill resa hem eller att en handelsresande måste begifva sig ut på en affärsresa. Genast måste han härom göra anmälan hos kompanibefälet. Det samma gäller en arbetare, som kan få ett tillfälligt arbete på landet. Jag skulle helst önska afslag å paragrafen, men då framställning gjorts om dess återremitterande till Utskottet, skall jag förena mig deri, under förhoppning att Lag-Utskottet vid paragrafens förnyade behandling tager i öfvervägande hvad jag nu anført.

Vidare yttrades ej. Paragrafen blef till Utskottet återförvisad.

*Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)*

§ 34 äfvensom *rubriken* under *Art. V* blefvo jemväl till Utskottet återremitterade.

§ 35.

Godkändes.

Rubriken under *Art. VI* återremitterades, på yrkande af Herr Friherre *Stackelberg*.

§ 36 var så lydande:

Landstormen kan endast under krig och till hemortens försvar uppkallas efter derom af Konungen i Statsrådet fattadt beslut. Uppbådad landstormsman är underkastad i krigslag gifna bestämmelser.

Efter föredragning häraf anförde

Herr Danielson: Som jag icke tror att det vore rätt lämpligt att nu definitivt afgöra denna artikel, tager jag mig friheten anhålla, att den återremitteras till Lag-Utskottet, på det Utskottet måtte komma i tillfälle att pröfva, huru vida något af artikelns innehåll möjligen står i sammanhang med föregående beslut af Kammarerna.

Herr Boström: Jag kan icke förstå, hvartill en återremiss här vid lag skulle tjena, då enligt Kammarernas föregående beslut i fråga om paragrafen i värnpligten fortfarande som hittills endast kommer att omfatta åldersklasserna från och med det 21 till och med det 25 året och i följd hvaraf det naturligtvis icke vidare kan blifva fråga om någon landstorm. Jag tycker därför att hela Artikel VII kunde ur den förevarande lagen utgå.

Herr vice Talmannen L. O. Larsson: Jag kan icke annat än förena mig i Herr Danielsons yrkande om återremiss af artikeln. Jag kan förstå att Herr Boström vill omöjliggöra en sammanjemkning af de båda Kamrarnes meningar. Men jag tror, att flertalet af Kammarernas öfriga ledamöter icke delar denna åsigt; hvarföre jag anser det vara allt skäl, att den förevarande artikeln återremitteras.

Häruti förenade sig Herrar *Ericsson* i *Ahlberga* och *Magnusson*.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Sedan Kammarerna, på hemställan af Herr Talmannen medgifvit att §§ 36 och 40, på sätt Herr Danielson föreslagit, finge till behandling i ett sammanhang företagas, blefvo nämnde §§ till Utskottet återremitterade.

Äfvenså återförvisades *rubriken* under *Art. VII* samt § 41.

Angående
förslag till
ny värn-
pligtslag.
(Forts.)

§§ 42 och 43.

Godkändes.

§ 44 återförvisades på yrkande af Herr Friherre *Stackelberg*.

§ 45 äfvensom rubriken till Art. VIII.

Godkändes.

§ 46.

På derom af Herr *Danielson* gjord framställning återremitterades denna paragraf till Utskottet.

§§ 47—50.

Godkändes.

§ 51.

Återremitterades, på hemställan af Herr *Danielson*.

För denna § hade Utskottet föreslagit följande lydelse:

Denna lag har tills vidare icke tillämpning å invånarne på Gotland, utan skola desse tills vidare på förut öfligt sätt fullgöra sina skyldigheter i afseende å öns försvar.

Efter föredragning häraf anförde:

Herr Lyth: Denna 52 § gäller Gotlands befolknings skyldigheter att öfvas i vapnets bruk för landets försvar. Herr Statsrådet och Chefen för Landtförvarsdepartementet har i sitt diktamen till statsrådsprotokollet förklarat, att, »hvad beträffade Gotlands inbyggare, det, så länge icke någon större utsträckning af de värnpligtiges öfnings-tid, än den nu föreslagna, ifrågakomme, ej syntes vara skäl att utbyta den värnpligt, invånarne på nämnda ö, enligt särskild konvention, åtagit sig, emot den, som enligt förslaget skulle åligga rikets öfriga befolkning.»

Jag ber då först få nämna, att det visst icke är någonting eftersträfvansvärdt att vara underkastad undantagslagar, allra minst sådana, som nu gälla för den ö, för hvilken jag är en af representerarna. Jag klagar, dock icke å befolkningens vägnar öfver de strängare åligganden, som den underkastat sig till fäderneslandets försvar, men jag skulle vilja framställa en önskan, som jag vill lägga på vederbörandes hjertan att ihågkomma, att om möjligt en revision af den gotländska konventionen kunde åstadkommas. Det är nemligen så, mine herrar, att det är mycket fråga om, huru vida den gotländska konventionen, sådan den nu är, tillkommit på laglig väg. Efter det ryssarne år 1808 intagit Gotland, skickades ett svenskt regemente —

det var Jönköpings regemente — för att befria landet, hvilket också skedde. Derefter uppgjordes den gotländska konventionen på det sätt att ombud blefvo på sockenstämmor utsökta och sammanträdde derefter med landshöfdingen samt uppgjorde denna konvention, som, bestående af 12 paragrafer, ännu är gällande och i hufvudsak är oförändrad. Det har visserligen i alla följande beväringsslag, äfven i den sista af 1860, införts att Gotland undantogs från öfriga provinser och att den konvention, som är uppgjord, skall gälla till efterrättelse. Detta är sant, men man kan knappast säga, att konventionen tillkommit på laglig grund, då den icke blifvit godkänd af regering och *Riksdag* på samma sätt som den beväringsslag, hvarom vi här i dag tala. Det kunde vara mycket att säga, mine herrar, om den tunga, som konventionen pålagt Gotlands folk och ännu pålägger densamma, men jag försäkrar att man burit densamma tåligt och jag kan till och med säga, att den varit i visst afseende nyttig såsom uppfostrande samt verksam till lifvande af fosterlands-kärlek hos Gotlands invånare. Sjelfva den stränga värnpligt, vi underkastat oss, skulle heller icke känts tung, om den varit bättre ordnad och lagstadgad. Det, hvaröfver vi beklaga oss, är att konventionen är så ofullständig, att vi knappast veta hvad som är lag. Man kan förstå huru tänjbara och otydliga tolk i hast uppsatte paragrafer skola vara. Jag klagar icke på de myndigheter, som hittills haft sig ombetrodt att öfvervaka efterlefnaden af bestämmelserna i nationalbeväringens konvention, men fara är, att befolkningen icke blir belåten, om tillämpningen deraf framdeles blir strängare och mera betungande än hittills, och tecken till ett sådant missnöje hafva nyligen visat sig. Jag uttalar därför den förhoppning, att en revision af konventionen måtte på laglig grund kunna ävägbringas af regering och riksdag, på det att för Gotlands folk tydliga och ändamålsenliga bestämmelser med afseende på dess åliggande i och för landets försvar må blifva gällande intill den dag då ett sådant undantagsförhållande kan upphävas och beväringsofningarne för Sveriges öfriga befolkning utsträckas så långt, att vapenöfningarne på Gotland blifva desamma som i det öfriga Sverige.

Jag har endast velat till protokollet uttala dessa önskuingar, utan att framställa något yrkande.

Herr Danielson: Med anledning af de önskuingar, som uttalats af en representant från Gotland och då vi återremitterat rätt många punkter af förslaget förut, anhåller jag att äfven denna paragraf måtte återremitteras, för den händelse Lag-Utskottet skulle kunna taga hänsyn till den önskan han framställt.

Härmed var öfverläggningen slutad.

Efter af Herr Talmannen i sådant afseende gifven proposition blef paragrafen till Utskottet återförvisad.

§§ 53—55 äfvensom *rubrikerna* till så väl Art. IX som till hela *lagförslaget* godkändes.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes:

Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 15 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Nionde hufvudtitel; och

N:o 30, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition och väckt enskild motion angående vissa eftergifter i fråga om det åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag af staten beviljade låneunderstöd å 2,000,000 kronor.

Dessa ärenden skulle uppföras främst på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 3.

Upplästes ett till Kammarén inkommet sjukbetyg så lydande:

Att Ledamoten af Andra Kammarén Herr Rådman H. I. Arwidsson är af sjukdom hindrad att infinna sig vid Riksdagens förhandlingar, intygas.

Stockholm den 15 April 1885.

Hans Strandberg,
Distriktsläkare.

§ 4.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades, i anseende till ett inom hans familj inträffadt dödsfall, Herr *L. P. Mallmin* under sex dagar från och med denna dag.

§ 5.

Justerades två protokollsutdrag, hvarefter Kammaréns ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 11 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.